

ከመጻሕፍት አምባ

የመጽሐፉ ርእስ የወገን ጦር ትዝታዬ
 ደራሲ ማሞ ለማ (ሻለቃ)
 አሳታሚ ሻማ ቡክስ፣ 2001 ዓ.ም.
 አታሚ የተባበሩት አታሚዎች አ.አ. ኢትዮጵያ
 የገጽ ብዛት 497
 ዋጋው ያልተመለከተ
 ሂሳብ ንባብ በአበራ ለማ

እንደመነሻ

ከቅርብ ጊዜ ወዲህ፣ ባገር ቤትም ሆነ በውጭ እየታተሙ የሚወጡ አንዳንድ መጻሕፍት ያንባቢያንን ቀልብ እየሳቡ ነው። ደህና የመወያያ ርእሶችም እየሆኑ ነው። እነዚህ የሕትመት ብርሃንን የታደጉ የቅርብ ጊዜ መጻሕፍት ኢልሶሎድና ልሶሎዶች (Non fiction & fiction) ሲሆኑ፣ ዓይነተኝነታቸው በአራት ተክፍሎ ሊታይ ይችላል። ይህም ለዚህ ጽሁፍ አቅራቢ ሂሳብ ንባብ አቀራረብ ይመች ዘንድ የተመረጠና ሌሎች ሌሎች የሕትመት ሥራ ውጤቶችን (የትምህርት መርጃ መጻሕፍትን፣ ሙያ ቀመስ መጻሕፍትን፣ ቃለ ተውኔቶችን ወዘተ...) ለጊዜው ያላካተተ መሆኑን ልብ ይሏል።

1. የሕይወት ታሪክ ማስታወሻ (Memoir)
2. ኔቦንተኔና ቦንተሱ (እንደ ሰ.መ.* አስያዩም) Autobiography & biography
3. የታሪክ መጻሕፍት (History)
4. የልቦለድና የግጥም ሥራዎች (Ficton and poetry) ናቸው።

ከቁጥር አንድ አስከ ሦስት የተመለከቱት በኢልሶሎድና አራተኛው በፈጠራ ሥነ ጽሁፍ ሥራዎች ጎራ ውስጥ የሚካተቱ ናቸው። ከቅርብ ዓመታት ወዲህ ታትመው ከወጡትና እጅ ከገቡት መካከል፣ ላሠራር ይመችኝ ዘንድ ጥቂቱን ብቻ በየፈርጃቸው እዚህ ላይ ማመልከትን መርጫለሁ።

የሕይወት ታሪክ ማስታወቻዎች ከሚባሉት ውስጥ ...

- ሀ. “አሞራው” ግደይ ባህሪሹም
- ለ. “የዘመን ታሪክ ትዝታዬ... ካየሁትና ከሰማሁት 1896 - 1922” ... በብላታ መርሴዔ ሃዘን ወልደ ቂርቆስ
- ሐ. “ካየሁት ከማስታወሰው”..... በልዑል ራስ እምሩ ኃይለ ሥላሴ

* ስደፋ መታፈሪያ ፍሬው

- መ. “አይ ምጽዋ”..... በታደሰ ቴሌ ሳልቫኖ
- ሠ. “መስዋዕትነትና ጽናት”..... በሜ/ጄኔራል ሁሴን አህመድ
- ረ. “ነበር” (ክፍል አንድና ሁለት) ዘነበ ፈለቀ
- ሰ. “የጋዜጠኛው ማስታወሻ”..... በተስፋዬ ገብረ አብ
- ሸ. “የወገን ጦር ትዝታዬ” በሻለቃ ማሞ ለማ
- ቀ. “የፒያሳ ልጅ” በፍቅሩ ኪዳኔ... የሚጠቀሱ ይገኙበታል።

በዚሁ የኢልሶላድ ሥነ ጽሁፍ ጎራ ውስጥ የሚመደብ “የገጠመኝ ጽሁፍ” የሚባለው ክፍል አንድ ሥራም እጄ ገብቶ ተመልክቼዋለሁ። መሃል ሸገር ላይ በታዳጊ ሕጻናቶቻችንና ወጣቶቻችን የሕይወት ኪሳራ ላይ ምን እየተቆመረ እንዳለ ለማየት፤ ወኔውና ትእግስቱ ያለው ሰው፤ የጸሃፊ ደረጃ አያሌውን “መኃልየ መኃልየ ዘ ቺቺኒያ”ን ማንበብ ይችላል። ላቅመ ሄዋን ያልደረሰችው የሚጠጠን የመኖር ፍዳና አሳዛኝ ሕልፈት፤ ባንጻሩም ደግሞ ያንዳንድ የዘመኑን ባለሥልጣናት ቅጥ ያጣ ሴሶንነትና የሲ.ኤም.ሲ.ዎቹን የእንጨት ሸቦቶች ቅሌት እስኪያንገሸግሻችሁ ድረስ ትጋታላችሁ። ”ሦስት ባንድ ታውቃለህ?” እያለች ነበር የነዚህን የምድር ጉዶች የነውር ወሲብ ታሪክ ለደራሲው ያወሳችው።

ሚጠጠ በአሥራ አንድ ዓመቷ እናት አልባ እራሷንና የሦስት ዓመት ሕጻን ታናሽ ወንድሟን ረሃብ ለማስታገስ ስትል ሥጋዋን መሸጥ ተገደደች። በጥቂት ዓመታት ውስጥ ለመኖር ስትል ስትውተረተር ካያ ሞት ጋር ተፈጣጠመች። “እውነት ይቺ አዲስ አበባ ያቺ እናውቃት የነበረች ከተማችን ናትን?” እያሉ በባይታወርነት ውስጥን መናጥና የቺቺኒያን አምባ የመቅሰፍት ስራዊት የሰፈረባት አድርጎ መራገም አይቀሬ ነው። ግን ግን ይህንን ህዝብ ከንዲህ ዓይነቱ የሥነ ልቡናና የተበላሽ ማህበራዊ ሕይወት ስለባነት የሚታደገው ማን ነው? ባለቤቱ ማነው? መንግሥት? ፈጣሪ? ወይስ ማን? እያልን ውስጥን መጭነቃችንም የግድ ነው።

ስለ አንድ የኢልሶላድ ሥራ ከመነጋገራችን አስቀድመን ስለ ልዩ ጸባዩ ማወቅ ይኖርብናል። ኢልሶላድ እውነትን እውነት ብሎ የሚያቀርብ የእውነታው ዓለም እማኝ ነው። የዘርፉ ባለሙያዎች እንደሚሰማሙበት ሁሉ፤ ቢያንስ ቀጣዮቹ ሦስት ዐቢይ ነጥቦች ትጻፈን ይሻሉ።

- የኢልሶላድ አንባቢያን ከማናቸውም በላይ ደራሲውን ማመን ይፈልጋሉ።
- የኢልሶላድ ጽሑፍ እውነት የሆነውን ነገር ወክሎ መቅረብ ይኖርበታል።
- የኢልሶላድ ጽሑፍ አቀራረብ ተአማኒነትን ለማጎልበት ፋይዳው ማድረግ ይጠበቅበታል።

በዚህ መመዘኛ ረገድ ሚዛን የሚደፉና ያንባቢን ቀልብ ከሚገዙ የቅርብ ዓመታት ሥራዎች መካከል ብዙዎቹን በናሙናነት ወስዶ መፈተሽ ይቻላል። ሆኖም የዚህ ጽሁፍ ዋና ትኩረት ይህ ባለሙያ፤ ጉዳዩን ብቻ ጠቁሞ፤ ወደ አቢይ ፋይዳው ማለፍን ጸሃፊው መርጧል።

በኢልሶላድ ሥራዎች የትናንት ትናንትን ለዛና ጣእም ለማጣጣም፤ ዛሬን አድምቆ ለማየትና መጻኢ ወደፊትን ለማጨለቅ እኒህን ዓይነት ተጠቃሽ መጻህፍት ላይ ነገብ ማብቃቱ ብርቱ ጠቀሜታ አለው። ለምሳሌ እንደ አንጋፋው ደራሲና ጋዜጠኛ እንደ ብላታ መርሰዔ ሃዘን ሥራ የመሳሰለው ትናንትን እንደ ብሩህ መስታወት አጥርቶ የሚያሳይ ነው።

አንጋፋው የቋንቋና የሥነ ጽሁፍ ሰው ብላታ መርሰዔ ሃዘን ወልደ ቂርቆስን የማያስታውስ የኛ ዘመንተኛ ይኖራል ብዬ አልገምትም። “የአማርኛ ሰዋሰው” በሚባለው ብቸኛ የቋንቋ ሥርዓትና አገባብ መማሪያ መጻሃፋቸው አሳምረን እናስታውሳቸዋለን። ብላታ አሥራ ሁለት ወጥ ጥናታዊና ትምህርታዊ መጻህፍትን ከመድረሳቸውም ባሻገር (የታተሙ)፤ ሰባት የትርጉም ሥራንም ላይ ነገብ አብቅተዋል። ከሌሎች ምሁራን ጋርም ስምንት ሥራዎችን አበርክተዋል። ያልታተሙ ስድስት ወጥ ሥራዎችም እንዳሏቸው ልጃቸው አምሃ መርሰዔ ሃዘን በቅርቡ ባሳተሙላቸው

ያባታቸው መጽሃፍ መግቢያ ላይ አስታውሰውናል። ብላታ መርስዔ ሃዘን በ1964 ዓ.ም. የቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ሽልማት ድርጅት የአማርኛ ሥነጽሁፍ ተሸላሚም ነበሩ።

ብላታ መርስዔ ሃዘን የተዋጣላቸው የሕይወት ታሪክ ማስታወሻ ጸሃፊ እንደ ነበሩ፤ እነዚህ ሦስት ነጥቦች ከግንዛቤ ውስጥ ይዞ ሥራቸውን መፈተሽና እርካታን ማግኘት ይቻላል።

- የሕይወት ታሪክ ማስታወሻ ሌሎች እንዲያነቡት የሚጻፍ ነው።
- የሕይወት ታሪክ ማስታወሻ አንገባቢውን ከግንዛቤው ውስጥ ከቶ የሚዘልቅ ነው።
- የሕይወት ታሪክ ማስታወሻ ከተነገቢነት ፋይዳ ጋር ቁርኝት ያለው መሆን ይኖርበታል።

ይህ ልጃቸው አቶ አምሃ በቅርቡ ያሳተሙላቸው “የዘመን ታሪክ ትዝታዬ ... ካየሁትና ከሰማሁት 1896 - 1922” መጽሃፋቸው ውስጥ አያሌ ድንቅ ትዝታዎቻቸውን ጥለውልን አልፈዋል። ውብ በሆነ የሥነ ጽሁፍ ቋንቋ አተራረክ፤ በዚያን ዘመን የነበረውን እውነተኛ ገጽታ እንደ ፎቶ ሸመልስ (እውቁን የ50ና የ60ዎቹን አሠርት ዝነኛ የሸገር ፎቶግራፍ አንሺ ሸመልስ ደስታን ያስታውሷል) የካሜራ ጥበብ ቁልጭ አድርገው አሳይተውናል። ስለ ብላታ ሥራዎች በጣም ብዙ ብዙ ሊባል ይቻላል።

ኔበንተኔ ከሚባሉት ውስጥ ...

- ሀ. “ኦቶባዮግራፊ”..... በፊታውራሪ ተክለ ሃዋሪያት ተክለ ማርያም
- ለ. “አንድ አፍታ ላውጋችሁ”..... በፕሮፌሰር ጌታቸው ሃይሌ
- ሐ. “የጦር ሜዳ ውሎ”..... በብ/ጄኔራል ተስፋዬ ሃብተ ማርያም
- መ. “የጦር ሜዳ ውሎዎች፤ ከምሥራቅ አስከ ሰሜን (Autobiography)... በብ/ጄ. ካሣዬ ጨመዳ
- ሠ. የጨለማ ሌላኛው ገጽታ፤ የቁስ ጊዳዳ ሶለን ግለታሪክ.... በግርማዊ ቡሽን (ትርጉም)... ይካተታሉ።

በዚህ ጎራ ውስጥ የተካተቱትን ዓይነት ኔበንተኔዎችን ማንበብም የጸሃፊዎቹን ተክለ ሰብእና በጥልቀት ለማየት ያመቻል። ትውልዳቸውን፣ አስተዳደራቸውን፣ ትምህርታቸውን፣ ሥራቸውን፣ ባገራቸው ውስጥ የነበራቸውን ሚናና ሰፊ ልምዳቸውን ለመቃኘት ያስችላል። ላይነት ያህል የፊታውራሪ ተክለ ሃዋሪያትን ኦቶባዮግራፊ ያናገረ እንኳን ብዙ ብዙ ጠቃሚ ነገርን ይገባይበታል።

የፊታውራሪ ተክለ ሃዋሪያትን ዓይነት ሥራ ሁሌም ለቁም ነገሩና ለተክሌ ግለኛ ሰብእና ሰንል እየተመላለሱን ብናነበው አንጠግበውም። ይህ ሥራቸው ከቋንቋ አጠቃቀማቸው፣ ከሃሳብ አሰዳደር ክሂላቸውና ካመለካከታቸው አንጻር የነዘመነ ቶልስቶይ መልካም ደቀ መዝሙር መሆናቸውን ይመሰክርላቸዋል። የኮንስቲትዩሽንን አስፈላጊነት የሚረዳላቸው ባለጊዜ ለማግኘት እንደዲዮጋን በቀተረ ተሲዓት ኩራዝ ለኩሰው ሲንከራተቱ ማስተዋል ውስጥን ይበላል። ከራሻዊቷ “አያታቸው” በተማሩትና ባስተዋሉት መሰረት የባለ ብዙ ጋሻ መሬት ባለእርስትና ባለጉልጥምት በመሆን፣ ሰፋፊ ሁዳዶቻቸውን እያሳረሱ የመኖር ስልጣናቸውንና ስኬታቸውን ስናጤን፤ ዘመናቸው፣ ትምህርት ቤታቸውና ያደጉበት ሥርዓት የቀረጸቸው ሞዴል ለመሆናቸው አማኝ መቁጠር አያስፈልግም። ለራስ ተፈሪ መኮንን የተሰጠው ዓይነት አንድ ምላሽ ሁሌም አይረሴነት ያለው ነው። ምልልሱ እንዲህ ይመስላል....

“አዲስ ያቀናኸውን ከተማ ስም “አስበ ተፈሪ” ብለህ እንድትሰይሙ...” ራስ ተፈሪ መኮንን።

“አልሰይምም። አንተ እራስህ ያቀናህውን ከተማ እንደሱ ብለህ ሰይመው” ፊታውራሪ ተክለ ሃዋሪያት።

“እንድትሰይመው አዝገጫለሁ!... ትእዛዝ ነው!...” ራስ ተፈሪ መኮንን።

እንዲህ መሰሉ አውነት፣ አልክና ሥልጣን የሰውን ልጅ ማንነት የሚፈርጁበትን አጋጣሚዎች ስናነብ የምጸት ፈገግታ ማሳየታችን አይቀርም። ተክሌ ላሻፈረኝ ባይ የመሬ ልጅ ባህሪያቸው የእግረ ሙቅ ሰለባነት እዳ ከፍለውበታል።

ተክሌ መጀመሪያ እግራቸውን ሂርና ላይ የተከሉበት እርስታቸው፣ ከራስ ተፈሪ መኮንን በሰጠታ ያገኙት ሰላሳ ጋሻ መሬት ነበር። ይህ አልበቃቸውምና ካካባቢው ባለ እርስቶች በገፍ መግዛትን ተያያዙት። ተክሌ ያንን ሁሉ እርስት ከበር በመለስ የማግበስበስ አባዜያቸው ምን ጊዜም የማይበርድ በመሆኑ፣ በመጨረሻው በነገረ ሠሪዎች አቤቱታ ራስ ተፈሪ፣ “ከዛሬ ጀምሮ እኔን ሳታሰፈቀድ ምንም ዓይነት እርስት እንዳትገዛ!...” ብለው ያስተላለፉባቸው መመሪያ አንባቢን ያሰገርጣል። እናም ሊዮ ቶልሰቶይ ባንዲት የኖቭሌት ሥራው ላይ “ላንድ ሰው ምን ያህል መሬት ይበቃዋል?” ሲል በምጸት ያቀለመውን ታሪክ ተክሌ ያሳታውሱት አይመስልም።

እንግዲህ እንዲህ እንዲህ እንዲህ እያልን ብዙ ብዙ እንደሃረግ እየመዘዘን፣ የምናወሳው የዚህ ሽጋ ሥራ አንን ሞልቷል። ለምሳሌም ያህል ከግርጌ የተመለከተውን ከመጽሃፉ የቀነጠብኩትን ጥቅስ እንደምን እንምለከተዋለን? የሚል ጥያቄዬን ለትሁት አንባቢያን ማቅረብን እሻለሁ። እውን ያለመግባባት ፈሊጣችን መንሰዔው ተክሌ እንዳሉት ሁሉ ቅጭ መሆናችን ይሆን? እናም ይህ መቀየራችን እስከመቼስ እንደባለድ የጎረጥ እያስተያየን ይኖር ይሆን? ላለመስማማትስ እየተሰማማን መኖር እስከመቼ፣ ምቹትና ውስጣዊ ሰላም ይሰጠን ይሆን? ፊታውራሪ ተክለ ሐዋሪያት እንዲህ ይሉናል...

“ይልቅስ ሕዝቡ ስህተት የበዛበት ነው። እንደዚህም የሆነበት ምክንያት ታውቅዋል። ካንድ ጅንስ (ዘር) ያልመጣ ቅጭ በመሆኑ ነው። ለዚህም ምክንያት የሆነው ያገራችን ጂኦግራፊያዊ አቀማመጥ ነው። የኢትዮጵያን ታሪክ ከስሩ አያይዘን ጠብቀን ስንመለከተው፤ በየጊዜው ጉዳት የሚደርስበት በጂኦግራፊያዊ አቀማመጧ መሆኑ በግልጽ ይታያል...” (ገጽ 158)

የታሪክ መጻሕፍት ከሚባሉት ውስጥ...

- ሀ. “የኢትዮጵያ ታሪክ፣ ከንግሥተ ሳባ እስከ ታላቁ የአድዋ ድል” ... በብላቴን ጌታ ጎሩይ ወ/ ሥላሴ
- ለ. “ክህደት በደም መሬት”..... በሻለቃ ዳዊት ወልደ ጊዮርጊስ
- ሐ. “የኢትዮጵያ ታሪክ (ከ1847= 1983)” .. ፕሮፌሰር ባህሩ ዘውዴ
- መ. “የአናብስት ምድር”..... በታደሰ ቴሌ ሳልሻኖ
- ሠ. “ የ1953ቱ የመንግሥት ግልበጣ መከራና ከ1908 = 1966 የኢትዮጵያ ታሪካዊና ፖለቲካዊ ሂደት”..... በኮ/ል ቃለ ክርስቶስ አባይ
- ረ. “ምስክርነት በባለሥልጣናቱ አንደበት” በሻምበል ተስፋዬ ርስቱ
- ሰ. “ለኢትዮጵያ ታሪካ ነው መልካ”..... በአፈሊቅ አክሊሉ ገብረ ኪርስ...

ይጠቀሳሉ።

በዚህ ዘርፍ ውስጥ የተካተቱት ታሪክ ቀመስ ሥራዎች ሁለት ዓይነት ያጻጻፍ ገጽታ ያላቸው ናቸው። አንዳንዱ የታሪክ ጽሁፍን አጻጻፍ ወግ ተከትሎ በግርጌ ማስታወሻና በዋቤ መጻሕፍት አጠቃቀስና አጠቃቀም ረገድ የተዋጣ አቀራረብን የተካነ ነው። አንዳንዱ ደም ካንጻር

ምርጫው ጀምሮ የትኛውን ይዞ የትኛውን ትቶ የታሪክ ጽሁፉን ለገጸ ንባብ እንደሚያበቃ ግራ የገባው የሚመስል ነው። የግርጌ ማስታወሻ አጠቃቀሙም፣ የዋቤ መጻሕፍት አጠቃቀሱም ሁሉ ውንግርግሩ የወጣበት ሆኖ ይስተዋላል። ከዚህ ከሁለተኛው ዓይነት የተበላሸ ያጸጸፍ ቴክኒክ የምናገኘውም አላባ እንደዚያው የተምታታና እናትዋን እንዳጣች ግልገል የሚቀልል ዓይነት ሆኖ እናገኘዋለን። ካነበብንታቸውና ካልተዋጣላቸው የታሪክ መጻሕፍቱ ዝርዝር ውስጥ የሻምበል ተስፋዬ ርስቱን “ምስክርነት” ላብነት መጥቀስ ይቻላል።

የሻምበል ተስፋዬ ሥራ የባለ ሙያ እገዛ የተነፈገውና ወርቅ የሆነ ጥሬ ነገርን (material) በወጉ መጠቀም ያልቻለ መካን ሥራ ነው። በጭብጥ ደረጃ የሚያነሳቸውን ፍሬ ነገሮች፣ በታሪክ ጽሁፍ አጸጸፍ ቴክኒክና በታሪክ ቋንቋ አጠቃቀም ድክመት ምክንያት ሥራውን ሊዳጨው ችሏል። አንዳንድ ቦታ ላይ የሚያነሳቸውን ብርቱ ጉዳዮች መግለጽ ሲያቅተው፣ የተሳሳተ መደምደሚያ ላይ ሊያደርሱ የሚችሉ ብይኖችን ሰጥቶ ሲያልፍ ይስተዋላል። ደርግን ከዚያ ሁሉ የሥልጣን ጥጣትና አምባ ገነናዊ አመራር ነጻ ሊያዋጣ ሲፈልግ፣ ጠሱን ሁሉ ለነመኢሶንና ኢሕአፓ ሰጥቶ ቁጭ ይላል።

የደርግ አስቀያሚው ገጽታ ባለቤቶች ሁሉ እነዚህን ድርጅቶች የመሳሰሉ እንደሆኑ ሰብስቦ እያረገገ ሲደርጉባቸው ይስተዋላሉ። “... የኢትዮጵያ ምሁራን... ሁሉን የሚጠሉ ናቸው። ባህላቸውን፣ ኢትዮጵያዊነትን ይጠላሉ፣ ይንቃሉ። ሁሉን ማፍረስ ይወዳሉ... እርስ በርስ መተማመን፣ መደጋገፍና መረዳዳት ሳይችሉ ቀርተዋል። (ኢሕአፓና መኢሶን በአብዮቱ ወቅት የሠሩትን ያጤኗል) የጥቅም ሥስታም ናቸው። የሥልጣን ስስታም ናቸው። ጨካኞች ናቸው...” (ገጽ 115) እያሉ እንዲህ ያዘናገናል። ደርግን ሳይሆን እኒህ የወደቀ ዛፍ ተምሳሌቶችን በሁሉም ረገድ እንድንረባረብባቸው ይወተውቱናል።

እኒህ ጸሃፊ አንድ ነገር ግን ዘነጉ። እሳቸው እንደሚሉን በኢሕአፓና በመኢሶን ክፋትና ጨካኝነት አንጻር፣ እርሳቸውና እርሳቸው የሚያሸምነውን የወታደራዊው ደርግ አመራር የትኛውን የሰልጣን ቸርነትና ርህራሄ እንዳደረጉ ሹክ ሳይሉን ማለፋቸው ነው። ወይም ወይም አሁን የሚኖሩበትን የወያኔ/ኢሕአዴግ ሥርዓት የሥልጣን ቸርነትና ርህራሄ ላብነት ያህል ወዲህ ቢያቀብሉን መልካም በተደረሰናቸው ነበር። ስለወያኔ/ኢሕአዴግም አንዲት ዘለላ መስመርም ሳይጭሩ የብእር ቀለማቸው ነጥፏል። ምናልባት በቀጣዩ “የታሪክ” ጽፋቸው፣ ሊያስነብቡን የይደር ቀጠሮ ይዘውልን ይሆናል።

ባጠቃላይም ይህ ሥራቸው ሲመዘን፣ የመልካም ኢልቦለድ ጽሑፍን ደረጃ የማያሟላና ከማሳየት ይልቅ በመናገር ላይ ያተኮረ ረጋ ሠራሽ ሥራ ነው። ያማርኛ ቋንቋን የጸጸፍ ህግም በብርቱው የሚጸረሩ ችግሮችም ተስተውለዋል። ረዣዥም አረፍተ ነገሮችን መጠቀም፣ አንዳንድ ቃላትን ያለ ስፍራቸው መስንቀር፣ አንቀጾችን አለመመጠን ይስተዋላል። ይህም ላንድ የኢልቦለድ ሥራ የተነባቢነቱን ፍጆታ በመቀነሱ ረገድ፣ አፍራሽ ሚናን እንደሚጨዋት መጠቆምን እንወዳለን።

የልቦለድና የግጥም ሥራዎች ወስጥ...

- ሀ. “ቢስ ገላ”..... በፀሐይ መልአኩ
- ለ. “ቅበላ”ና ሌሎችም..... በአለማየሁ ገላጋይ
- ሐ. “ዳርቶጋዳ”..... በይስማዕክ ወርቁ
- መ. “ግራጫ ቃጭሎች”..... በአዳም ረታ...
- ሠ. “ከጥቁር ሰማይ ስር” እና ሌሎችም.... በእንዳለ ጌታ ከበደ
- ረ. “ኗሪ አልባ ጎጆዎች” እና ሌሎችም.... በአውቀቱ ሥዩም
- ሰ. ልጅነት..... በዘነበ ወላ የመሳሰሉት ላብነት ሊጠቀሱ ይችላሉ።

በዚህ በልቦለዱ ዘርፍ አንድ አዲስ ያልተለመደ ዓይነተኛ ሥራ ሆኖ የብዙ አንባቢያንን ቀልብ በቅርቡ የሳበው፣ የይስማዕክ ወርቁ “ዳርቶጋዳ” ነው። ከሳይንስ ልቦለድ (Science fiction) አጻጻፍ ጎራ የሚመደብና ላይነትም በብርቱ የሚጠቀስ ነው። በጥሩ የሥነ ጽሁፍና የሥነ ሕይወት ሙያዊ ቃላት የሸገነ ሥራ ነው። አንባቢን ወጣሪና ከእውነታው ዓለም ጋር እያፋለመና እያዋዛ ጣናን የሚያስቀዝፍ ነው።

እነዚህ ለዓይነት ያህል የተጠቀሱትም ሆኑ ሌሎቹ አዳዲስ የወጡ አብዛኞቹ መጻሕፍት ብዙ ሊባልላቸውና ሂሳብ ገባብም ሊካሄድባቸው የሚገቡ ናቸው። በዚህ ዓይነት አንድ አቢይ ጉዳይን ለማየት በተመረጠ ርእስ ስር ስለሁሉም ብዙ ለማለት ባይቻልም፣ በሌላ ጊዜ ተመልሶ በሌሎቹም ተጠቃሽ ሥራዎች ላይ ሊጻፍባቸው እንደሚችል የዚህ መጣጥፍ አቅራቢ ያምናል። እናም ለዛሬው ትኩረት ወደ መረጥኩት የሻለቃ ማሞ ለማ “የወገን ጦር ትዝታዬ” ሥራ ላቅና።

“የወገን ጦር ትዝታዬ”

“የወገን ጦር ትዝታዬ” ከላይ እንደተመለከተው ሁሉ፣ በኢልቦለድ የሥነ ጽሁፍ ጎራ፣ በሕይወት ታሪክ ማስታወሻ አጻጻፍ ክፍል ውስጥ የሚመደብ ነው። ከኔበንተኔ አጻጻፍ የሚለየው፣ ደራሲው የራሱን የትወልድም ሆነ የእድገት ወዘተ... ጉዳይ ፋይዳዬ ብሎ አንስቶ ከህ እስከ ፕ ድረስ አለመተረኩ ነው። የ “ኔበንተኔ” ጸሃፊ ከልደት እስከ... ዓይነት ትረካን በራሱ የሕይወት ታሪክና ገጠመኝ ዙሪያ ያጠነጥናል። “የወገን ጦር ትዝታዬ” ዓይነቱ የሕይወት ታሪክ ማስታወሻ ጸሃፊ ግን፣ ከሕይወት ዘመኑ አንድ አንጓ እውነትና እውነት የሆነ ገጠመኝ በመነሳት፣ በዚያ መቼት ዙሪያ ያጠነጠነውን ማስታወሻውን ያስነብባል። እናም በዚህ አግባብና አንድም ታም ነው የሻለቃ ማሞን ሥራ የምንቃኘው።

ሻለቃ ማሞ የረዥም ጊዜ ልምዳቸው የዘመቻ መኮንንነት ባጠቃላይም ውትድርና እንጂ ጸሃፊነት አይደለም ብሎ እስጥ አገባ የሚሄድ ሁሉ፣ ይህን ሥራቸውን ካነበበ በኋላ መረታቱ አይቀሬ ነው። ሰውዬው ባንድ እጃቸው ክላሽንኮቭ በሌላኛው እጃቸው ደሞ ብእር ጨብጠው የኖሩ ዓይነት ሰው ነው... ሥራቸው የሚያስመስላቸው። ሃሳባቸውን በወጉ አፍታተው መግለጽ የሚያስችላቸው ሁለንተናዊ የቋንቋ ችሎታቸውና ጉልበታቸው የሚደነቅ ነው። የኢልቦለድ ሥራ ማቅረቢያ ቋንቋቸውና የወታደራዊ ሙያቸው ቋንቋ ብቃትና የሁለቱ ተጣጥሞሽ ለሥራቸው ስኬት ትልቁን አስተዋጽኦ እንዳደረገላቸው ማስተዋል አያዳግትም። በርግጥ አልፎ አልፎ በአርታዲ እጅ ሊቃኑ ይችሉ የነበሩ ያንቀጽ አቀማመጥ ስህተቶች ይስተዋላሉ። “አንድ አረፍተ ነገር አንድ አንቀጽ ሆኖ አይቀመጥም” የሚለውን ያማርኛ ቋንቋ ያጻጻፍ ሕግ ይጻረራልና ነው ይህን ማለታችን።

ሌሎቹም በጦር ግምባር ዙሪያ የተጻፉ አንዳንድ መጻሕፍት የየባቸውን የተራረክና የመግለጽ ብቃት ማሳየታቸውን አሌ ማለት አይቻልም። ታደሰ ቴሌ ስልሻኖ፣ ብ/ጀኔራል ተስፋዬ ሃብተ ማርያምና ብ/ጀኔራል ካሳዬ ጨመዳ ብርቱ ሥራዎች ካቅረቡልን ጸሃፍት መካከል ናቸው። ያንን ዘግናኝ የምጽዋ አልቁት ታደሰ ቴሌ እንደ ካሜራ ቀርጸው አስይተውናል። ጀኔራል ተስፋዬ የናቅፋን አስደናቂ ግዳጅ አውጣጣቸውን፣ ጀኔራል ካሳዬ የጅጅጋውንና ባጠቃላይም ከወራሪው የዚያድ ባሬ ጦር ጋር የተደረገውን እልክ አስጨራሽ ፍልሚያ በየባቸው እንደመስታወት አሳይተውናል። ይሁንምና ሻለቃ ማሞ የጦር ግምባር ሁለንተናዊ ገጽታንና ሕይወትን በላቀ ደረጃ ባማርኛ ቋንቋ ፍንተው አድርገው ማሳዩት በመቻላቸው፣ ካድናቆቱ ያንበሳውን ድርሻ ሳይወስዱ አይቀሩም የሚል እምነት አለኝ። ይህ ሥራ እውነታን መደላድሉ አድርጎ፣ በሚዛናዊ አቀራረብ ከበላይ አካል እስከ ተራ ወታደሩ ያለውን መዋቅር ሁሉ በወታደራዊ ሙያ ግብአት አኳያ የሚያሄስ ነው። ሻለቃ ማሞ ችግርን

ብቻ የሚነግሩን ሳይሆኑ፤ የችግሩን አፈጣጠር መሠረት እየመረመሩ መፍትሄውንና አማራጭን ሁሉ እየጠቀሙ በማሳዩት ነው... ጠንክር የሚሉብን።

ለኢ.ል.ቦ.ላ.ድ ጸሃፍት አንድ ትሁት የባለሙያዎች ምክር አለ። ይህም...

- ያጸጸፍ ውበት ያለው የኢ.ል.ቦ.ላ.ድ ሥራ ማቅረብ ከፈለክ፤ በል.ቦ.ላ.ድ አጸጸፍ ጥበብ ለመካን ተጣጣር።
- ኢ.ል.ቦ.ላ.ድ የፈጠራ ሥራ ምንጊዜም እውነትነቱን እንደጠበቀ መቆየት አለበት።
- በኢ.ል.ቦ.ላ.ድ የፈጠራ ሥራህ፤ አሳይ እንጂ እንዳትናገር፤... የሚሉ ናቸው

ይህን ምክር ሻለቃ ማሞ በወጉ የተጠቀሙበት ይመስላሉ። ጸሃፊው ጦር ሜዳን እንደ መልካም የእጅ መዳፍ አንባቢ ጠባብነት አብጠርጥረው አንጠርጠረው ያስነብቡናል። ያሳዩናል። ወይንም በዘመቻ መኮንንነት ዘመናቸው ከጃቸው እንደሚለያቸው የጦር ሜዳ ካርታቸው ንባብ ሁሉ፤ የትናንት ውሷቸውን በቃላት እያሰሱ እኛን ያስነብቡናል። ሰማዩ፤ ተራራው፤ ኮረብታው፤ ከተማው፤ መንደሩ፤ ሽለቆው፤ ሽንተረሩ፤ ጉራንጉሩ፤ ሰርጡ፤ ጉድባው፤ ወንዙ፤ ኩራው፤ ምንጩ፤ አሸዋው፤ አለቱ... መልክክ ምድሩ ሁሉ በያይነት በያይነቱ ሲገለጥልን፤ የሰው ልጅ በነዚህ ሁሉ ውስጥ በአሳት እየተፈተነ ሲያልፍ ወይም ሲያሸልብ እንደሲኒማ ያሳዩናል። ባኳያውም ጆቱ፤ ታንኩ፤ ብረት ለበሱ፤ መድፋ. (120 ጀነራል መድፍ፤ ግራርፒ፤ 80፤ 70 ሚ.ሜ. ወዘተ...)፤ መትረየሱ፤ አር ፒ ጂው፤ ደሽቃው፤ ዙ 23፤ ስምቡ፤ በያይነት ጠመንጃው... ይነገረናል ሳይሆን፤ ይስተዋለናል። በነዚህም አረርና የላት ላንቃ እዚያም ቤት እዚህም ቤት ሕይወት ስትበላ፤ ሕይወት ስትጠጣ ሽጋው ብእረኛ ያሳዩናል።

በሕይወት ታሪክ ማስታወሻ ጸሃፊነታቸውም ሻለቃ ማሞ በኤርትራ በረሃዎች ውስጥ እጅግ ፈታኝ በሆኑት ያልጌና፤ ያፋቤትና የሌሎችም ጦር ሜዳዎች ላይ ያሳለፏቸውን የጀግንነት፤ የሞትና የሽረት ወቅቶች (ክፉ ዓመታት፤ ወራት፤ ቀናት፤ ሰዓታት፤ ደቂቃዎችና ቅጽበታት...) ሁሉ እንደ ደህና ካሜራ ቀርጸው ለተደራሲያን አካፍለውናል።

ከብዙ ብዙ ክፉ ገጠመኞቻቸውም መሃል እንዲህ እንዲህ ያለው ይጠቀሳል።

“...አንድ ወታደር በዝግታ ወደሚሄደው ኡራል መኪና ሮፕ ሮፕ ብሎ ተጠጋና ከነጂው ጋር እንደመነጋገር ብሎ የመኪናውን መዝጊያ ይዞ በመንጠልጠል ከነጂው አንድ ነገር ይቀበላል። ያን መከረኛ ሲጋራ ይሆናል.. ምድር ያደበላለቀ ፍንዳታ ሰማሁ። ዓይኔን እዚያ አየው የነበረ መኪና ላይ ስወረውር መኪናው በጥቁር ጭስ ተሸፍኗል። ከጭሱ በላይ ወታደራዊ (ፊልድ) ጃኬት ... ወደ ሰማይ ተወርውሮ እንደገና ይወርዳል... ወደ ተመታው መኪና ሮጭ ስሄድ... ነጂው አላንዳች ጉዳት አምልጧል።

“ሌላስ ሰው ተርፏል?” ብዬ ጠየቅኩ።

ነጂው ራሱን ይዞ “እኔ ደህና ነኝ። ፈንጂው በሙሉ እሱ ላይ ነው ያረፈው” አለኝ።

“.. ያ ለካስ እንደቅጠልና እንደ ወረቀት ባዩር ላይ ይንገጥለል የነበረው ጃኬት ቀደም ሲል የመኪናው በር ላይ ተንጠልቶ የነበረ ወጣት ኖሯል። ዓይናችን እያየ አካሉ ተበጣጥሶ ባካባቢው ላይ ተዘራ። የሰው ልጅ ሕልውና እንዲህ በቅጽበት እንዳልነበረ ሆኖ ከትቢያ የሚደባለቅ ዘግኛኝ ነገር ሆኖ ይቀራል።” (ገጽ 206 - 207)

ጸሃፊው የዚህ ዓይነቱን ቅጽበታዊ የሰው ልጅ ሕይወት ቅጥፈት በተለያዩ የጦር ሜዳዎች ላይ በተናጣልም በጅምላም አስተውለዋል። ይህ ከለጋ እድሜያቸው ጀምሮ አብሯቸው ያደገ እጣ

ፈንታ ዛሬም ያ ክፋ ትዝታው ከውስጣቸው አልወጣ ብሎ እንደሚያስቃያቸው በየምእራፎቹ ላይ እየተዘገነኑ ገልጸውታል። በተለይም እጅግ በጀግንነቱ የሚያደንቁትና የሚወዱት ጓደኛቸው የመቶ አለቃ ተስፋዬ አያና፤ ሥርአት አልበኛና አምባገነን በሆኑ አዛዦች፣ ካድሬዎችና ተከታዮቻቸው ደባ እዚያው ጦር ግምባር ላይ እንዲረሸን መደረጉ እንደ እግር አሳት ሲያቃጥላቸው መኖሩን አምርረው ይገልጻሉ።

“...ርሸናው በጠዋት መካሄዱንና ሃያ ሁለቱ ሰዎች መገደላቸውን ተስፋዬም... ከሌሎች የ324ኛ ሻለቃ አባላት ጋር መገደሉን ነገረኝ... በዚህ ዓይነት የገዛ ወገናችንን እያረድን በየሜዳው እየጣልን የትኛው ውጊያ ሊቀናን? ... እግዚአብሔር የለም ማለት ነው እያልኩ ፈጣሪዬን የማጣርበት ደረጃ ደርሰኩ... ሁላችንንም እንደኖህ ዘመን ያለ የጥፋት ውሃ አጥለቅልቆ እንዲጨርሰን ተመኘሁ። ባንድ ጊዜ ጠባዩ ሁሉ ተለውጦ ሌላ ሰው ሆንኩ። በረዥም የጦር ሜዳ አገልግሎቱ ብዙ የክፋ ውጊያ ስቃይና መከራ አሳልፌያለሁ። እንደዚያ ጊዜ ግን መንፈሴን የመረዘ ነገር አጋጥሞኝ አያውቅም።” (ገጽ 119/120) እያሉ በውስጣቸው የነበረውን ጽኑ መክፋት ገልጸውታል።

በዚህ የራሱን ወገን በራሱ እጅ የመብላት ያልጌና ግምባሩ ክፋ ድርጊት፤ ከያንዳንዱ ብርጌድ ሃያ ሃያ ሰው፣ ከልዩ ልዩ ክፍሎች ደም ከመቶ ሰው በላይ ጭዳ እንደተደረገ ይተርካሉ ሻለቃ ማሞ። ይህ ሁሉ አሳዛኝ ድርጊት የተፈጸመው የበላዮች የሰጡትን የተሳሳተ የውጊያ አፈጻጸም ስልትና የተከተለውን ከፍተኛ ውድቀት፣ በምስኪን መስመራዊ መኮንኖች፣ የበታች ባለሌላ ማእከላችና ተራ ወታደሮች ቅጣት ሽፋፍኖ ከተጠያቂነት እራሱን ለማዳን ነበር።

በሌላም በኩል የኮሎኔል መንግሥቱ ኃይለ ማርያም ፈርጣማ የጭካኔ ክንድ እንደ ሜ/ጄኔራል ታሪኩ ዓይኔ ዓይነቱን ምርጥ የዘመናችንን ከፍተኛ መኮንን ከማድቀቅ ያልታገተ ነበር። ታሪኩ ዓይኔ በወታደራዊ ሳይንስ የበሰለ፣ በብዙ የጦር አውድማዎች ውለው በአሳትር የተፈተኑ ጀግና ነበሩ። ደራሲው የግፍ አገዳደላቸውን ምህኛት ልዩ በሆነ ገላጭ አንጋር አስቀምጠውታል። “የጄኔራል ታሪኩ ዓይኔ መገደል የፕሬዚዳንት መንግሥቱ ኃይለማርያምን የንደት ግለት ለማብረድና የጭራቅነት ስሜታቸውን ለማርካት ካልሆነ በስተቀር ከጉዳት ሌላ ለሃገርም ሆነ ለሠራዊቱ የሰጠው አንዳች ጥቅም አልነበርም።” (ገጽ 282) አባባልቸው ትክክል ነው። ከዚያ በኋላ ጦሩ ከመሠረቱ እንደተናጋ ካብ ነበር የተናደው።

ጸሃፊው ቀደም ብለውም ባወሱት አንድ አሳዛኝ ገጠመኝ ላይ እንዲህ የሚል ይነበባል። የመቶ አለቃ ጌታቸው ደምሴ የሚባል አንድ የመረጃ መኮንን ግዳጅ ላይ ፈጽሟል በተባለው የአፈጻጸም ስህተት በማርሻል ኮርት እንዲረሸን ይወሰንበታል። ውሳኔውን በበላይነት የሰጡት ጄኔራል አበራ አበበና ኮሚቴያቸው ነው። ሆኖም ከብርጌድ አዛዥ ከሻለቃ መረሳ የይሁንታ ምላሽ እስካልተሰጠ ድረስ ተፈጻሚ ሊሆን ስለማይችል ችኩሉና ጨካኙ ጄኔራል አበራ ሻለቃ መረሳን ለስምምነቱ አጥብቀው ይጠይቋቸዋል። ቆራጡ ሻለቃ መልሳቸው አጭር ነበር። “ጌታዬ፣ እንኳን እስረኛውን መኮንን እኔንም ቢሆን የማስገደልና የፈለጉትን ማድረግ የሚያስችል ሥልጣን ስላለዎት የፈለጉትን ማድረግ ይችላሉ እንጂ ከማውቀውና ከማምንበት ውጭ በትእዛዝና በጫና ሰው ይገደል ብዬ አስተያየት አልሰጥም” ማለታቸውን በእማኝነታቸው የሰሙትንና ያስተዋሉትን አስፍረዋል።

ደራሲው፣ ያንዳንድ ብርቱ ጀግኖቻችንንም ተጋድሎና ሕልፈት ለዓይነት ያህል አልፎ አልፎ በየምእራፎቻቸው ውስጥ እንደጌጥ ጣል ጣል እያደረጉ ያተራረክ ስልታቸውን አንጊና ጣፋጭ አድርገውታል። የጀግናውን፣ ያስተዋዩንና የቆራጡን የሻለቃ መረሳን ድንቅ የጦር ሜዳ ውሎ ያነሱባቸው ገጸች ብዙ ናቸው። በአልጌና ግምባር ለአምስት ዓመታት በበረሃ ሲጠበስ በቆየው ሠራዊት ውስጥ፣ የብርጌድ አዛዥ ሆነው ብዙ የጀግንነት ተግባሮችን የፈጸሙት የሻለቃ መረሳ ፍጻሜ የብዙዎችን ልብ የሰበረና ቆራጥነትን ያሰጠየቀ ነበር ሲሉ ጸሃፊው ያስታውሳሉ።

ሻለቃ መረሳ ብዙ ግዳጆች ላይ ሲውሉ ብዙ ያሟሟት አይነቶችን ሁሉ እየናቁ፤ ሞትና አሳቸው ከቶም ሊተዋወቁ እንደማይችሉ በልበ ሙሉነት እየተናገሩ ለጠሩ ሁሉ በጀግንነታቸው አርአያ እንደነበሩ ይህ መጽሃፍ ያወሳል። በተለይም ፈንጂ የሚባል ነገር ከቶም ሊደፍረኝ አይችልም የሚሉና የፈንጂ አደጋ ደምበኞች የሆኑትን እነ ሻለቃ ማሞን ያሾፋባቸው እንደነበር ተተርጋል።

ከ1971 እስከ 1976 ዓ.ም. ድረስ ፈታኝ ፍልሚያዎች ባልጌና ግምባር ሲካሄድ ቆይቶ፤ በመጨረሻው ላይ የጠሩ አቅም እየሳሳ መሄዱን ያወቀው ሻቢያ መጠነ ሰፊ ማጥቃት ሲሰነዘር ጠሩ የመፈታት መጥፎ እጣ ፈንታ ገጠመው። በዚህ ውጊያ ላይ ጠላት እየገፋ መጥቶ የወገን ጦር እሩብ ያህሉ ብቻ ማፈገፈግ ሲችል፤ የቀረው በሞትና በምርኮ ከጥቅም ውጭ ይሆናል። መቀመጫውን አዲስ አበባ ላይ ያደረገው የበላይ አካል አስቀድሞውኑንም ለጠሩ የክፉ ጊዜ ጥንቃቄና ዝግጅት ባለማድረጉ የሚደርስለት አጥቶ እንደወጣ ቀረ።

ሩብ ያህሉ ጦር በማፈገፈጉ ሂደት ላይ እያለ ጠላት የወገንን ድርጅት ይከብና የጅ በጅ የጨበጣ ውጊያው ይፋፋማል። ወዲያውም ከታንክ ጋር ግብግብ ይገጠማል። ሻለቃ መረሳ አጠቃላይ የጦርነቱ አካሄድና የደረሰበት ድርጅ ክፉኛ ያሰላጩቸዋል። እናም አራሳቸውን ለማጥፋት ሲሞክሩ ተረባርበው ጓደኞቻቸው ያስጥሏቸዋል። ግና ውስጣቸው በጠላት እብሪትና በበላይ አካላት ደባ የነፈረው ቆራጡ መረሳ ከመጨረሻው ውሳኔያቸው የሚናጠቡ አልነበሩም። ዙሪያቸውን የከበቡዋቸውን ውድ የትግል ጓደኞቻቸውን አዘናግተው አንድ ቅጽበታዊ እርምጃ በራሳቸው ላይ የወሰዱሉ። የማጥቂያ የእጅ ስምባቸውን ከመቅጸበት ከመጠበቂያው ይነቅሉና አላዩ ላይ ተኝተው አስቃቂ ሞት ይሞታሉ።

ጸሃፊው ሻለቃ ማሞ ስለ እኚህ አለቃቸው እንዲህ ይላሉ። “... እርሱ ግን በተመኘው ዓይነት ነው የመጨረሻ እንቅልፍን ያንቀላፋው። ሻለቃ መረሳ ሁልጊዜ የሚላትንና የሚመኛትን ነው ያደረገው። ሻለቃ መረሳ ልበ ሙሉ ጀግና ከመሆኑም በላይ በሃገሩና በወገኑ ላይ ጥቃት ሲደርስ ማየትና ለጠላት መሸሽን በፍጹም አይወድም ነበር። ከዚህ ሞትን ይመርጣል። ውርደትን እንጂ ሞትን አይፈራም ነበር...። (ገጽ 50)

ጸሃፊው አንድ የውጊያ ውሎ ለወገን ጦር ያልተመኘና ጠላት ከባድ ጉዳት ያደረሰበት ሁኔታ ከገጠመ፤ እንደ አልጌናው ግምባር ፍጻሜ ሁሉ ለጠላት እጅን ላለመስጠት ሲሉ እራሳቸውን በራሳቸው የሚያጠፉ ብዙ ጀግኖች እንደነበሩ አውስተዋል። ከብዙ ብዙዎቹም መካከል አንድን ጀግና ወታደር ወስደው እንዲህ አስነብበውናል።

ወታደር ደረጃ ይባላል። አንድ ወሳኝ ግዳጅ ላይ እንዳለ ትከሻውን ይቆሰላል። እነሻለቃ ማሞ (ያኔ መቶ አለቃ) እንዲገለል ያግባቡታል። አሻፈረኝ ይላል። እናም ወደ ምሽጉ ገብቶ ጠላትን መፋለም ይቀጥላል። ግን ይህም አልበቃው ኖሮ ከምሽጉ ዘሎ ወጥቶ ወደ ጠላት ወረዳ ይወረወራል። ጸሃፊው እንዲህ ይገልጡታል...

“እግሩን አንፈራጦ ቆሞ ክላሽንኮቭ ጠመንጃውን ባንድ እጁ በሙሃይቱ ደግኖ ያለውን ጥይት በጠላት ላይ ያርከፈክፈው ጀመር። ... እግሮቹን መሬት ላይ ቸክሎ እስከ መጨረሻው ሕቅታ መተኮሱን አላቋረጠም።.. ደረጃ አልሁንና ቁጭቱን እስከ መራራ ፍጻሜው ድረስ ለመወጣት ሲል ያደረገውን ለማመን የሚያዳግት ገድል ነበር። ጥይት ሰውነቱን እየበጣጠሰውና እየሰጠጠው ፍንክቶ ሳይል የመጨረሻውን ጥይት ተኮሶ ለአንድና ለመጨረሻ ጊዜ መሬት ላይ በጀርባው ተዘረረ።” (ገጽ 155)

ከበደ ይባል የነበረው ጎበዝ መትረየስ ተኳሽና ሌሎችም ጀግኖች በሰህተት ከወገን በተሰነዘረ የመድፍና የታንክ ድብደባ ማለፋቸውንም ጸሐፊው አልሸሸጉንም። ታዲያ ከበደ ቆሰለ እንጂ አልሞተም ነበርና ረዳቱ ተክላይ አሟሟቱን ለሻለቃ ማሞ እንዲህ ይገልጻል። “... ቆሰሎ

ደግፈነው ስናመጣ እራሱን ይረዳ ነበር... የተራራው አናት ላይ ላይ ደርሰን ወደ እርሶ እየተቃረብን ሳለ፣ የታንኩ ድብደባ ጀመረ። ወዲያው በያገኘንበት ቋጥኝ ስር ሁላችንም ተሸሽግን። እሱ ከተከለለበት ቦታ “ዶፍ” የሚል ተኩስ ሰማን። አጠገቡ ሄጄ ሳይ የገዛ ሽጉጡን ጠጥቶ ራሱን በራሱ አጥፍቶ አገኘሁት... እኔ ጀግና ሰው ሲሞት ማየት አልፈልግም። በከበደ ፈንታ እኔው በሞትኩ!” (ገጽ 181) ሲል ለጀግና ዳደኛው ህልውና የራሱን ሕይወት ቢገብርለት እንደሚሻ ላዛዥ ገልጠላቸዋል። ድንቅ ፍቅር፣ ድንቅ የትግል ዓድነት ቋጠር!

ሌላው ተጠቃሽ የመትረየስ ተኳስ ወታደር ሽመልስ ነበር። ወደ ጠላት ወረዳ ገስግሶ ሄዶ ተምራዊ ማጥቃት የፈጸመና ሊያጠቃ የመጣውን የሻቢያ ጦር ድምጥማጡን ለማጥፋት ሰብብ የሆነ ጀግና ነበር። ከጉድባ ጉድባ መትረየሱን ተሸክሞ እየተራራጠ በጠላት ላይ ድንገተኛ ድልን ለወገን አጎናጸፈ። የማታ ማታም ቅንድቡ ላይ ተመቶ ይወድቃል። በላቸው የተባለው ረዳቱም ቁስሉን ቢያስርለትም ሽመልስ የሚተነፍስ አልሆነም። ሞተበት። እናም በላቸው አቃባሪ ፍለጋ ወደ ወገን ጦር ይፈጥናል። የሽመልስ አስከሬን ከነበረበት በርከት ብለው ሲመለሱ፣ የጀግናው አስከሬን ከመቃብር በታች ውሎ ያገኙታል። በዚያ ፍጥነት በማንና እንዴት ሊቀበር እንደቻለ ግራ ገብቷቸው ይመለሳሉ። አመሻሹ ላይም የጀግና ወታደራዊ ያቀባበር ሥነ ስርዓትን ያከናውኑለታል።

የሽመልስ የጀግንነት ገድል እየተወሳና እየታሰበ እያለ ከስድስት ወራት በኋላ፣ በጦር ሃይሎች ሆስፒታል ውስጥ ታዬ የሚል ዜና ይሰራጭ ጀመር። ለካስ ዳደኛው በላቸው አቃባሪ ፍለጋ ሲሄድ፣ አግላዮች ደርሰው አስከሬኑን ወደ ማግለያ ጣቢያ ወስደውት ኑሯል። ታዲያ ሌሊት ላይ ካሰከሬኖቹ መሃል የኩርፊያ ድምጽ የሚያሰማ ሰው አለ የሚል ጥቆማ ከቁስለኞች ለሃኪሞች ይደርሳል። ሃኪሞቹ ሊያጣሩ ሲሄዱ እውነትም ሞተ ያሉትን ያልሞተውን ሽመልስን ያገኙታል። በማግስቱ ከሌሎች ቁስለኞች ጋር ወደ አሥመራ በሄሊኮፕተር ይላካል... ከዚያም ለከፍተኛ ሕክምና ወዳዲስ አበባ ይሸጋገራል... ከዚያም ለከፈተኛ የቀዶ ጥገና ሕክምና ወደ ምሥራቅ ጀርመን ይበራል። የሚቻለው ሁሉ ተደረገለት... ግን ተባባር ማዶ ሲመለስ፣ ያይምሮ መታወክ ሰለባ ሆኖ መቅረቱን ስንረዳ ውስጣችን በሃዘን ይረታል።

ስለ ጀግኖች የበታች ሽማምንት፣ ተራ ወታደሮች፣ መስመራዊና ከፍተኛ መኮንኖች፣ ጸሃፊው የሚነግሩንን ያህል ስላንዳንድ ጀግኖች የጦር አዛዦችም ያወሱናል። የኮሎኔል ለሜሳና የመቶ አለቃ ወጋዮሁ ደግነቱ (ድምጻዊው... አፈር ይቅለለውና) የጦር ግምባር የግዳጅ አፈጻጸም ፍጥጫም ፈገግ ከማስኘቱም ባሻገር፣ ፍጻሜው ልብን ያረካል። ጎበዝ የበላይ አካልና የጦር አዛዥ አንድን ጀግና በጭንቅ ጊዜ መውለድ እንደሚችል የኮሎኔል ለሜሳ ቁርጠኛ ወሳኔና ትእዛዝ፣ የመቶ አለቃ ወጋዮሁን እንደዘፈኑ ሁሉ ጠላትን ቆርጦ ቆርጦ ለመጣል አስችሎታል... በተግባር።

የኮሎኔል ቢሹ ገብረ ተክሌ አስደናቂ የግዳጅ አፈጻጸምም በደራሲው መጽሃፍ ውስጥ ውል ያለው ተጠቃሽ ነው። እኚህ ጀግና በትውልድ ክፍለ ሃገራቸው በኤርትራ ሰላም ሳይሰፍን ጸጉራቸውን ላለመቆረጥ ለራሳቸው ቃል ገብተው ይኖሩ የነበሩ ቆራጥ ነበሩ። ኮሎኔል ቢሹ ጥይት አይመታቸውም እየተባሉ ይታመኑ የነበሩና 31ኛ ሻለቃን ከኮሎኔል ክፈተው መርኔ ጋር ነፍስ አድን ተወርዋሪ ጦር አድርገው የገነቡ ጀግና ነበሩ። ዝርዝር ገድላቸው ብዙ ብዙ ነው። የሕልፈታቸው አስዛኝነትም ያጨረሰውን ቁጭት ደራሲው በዝርዝር አስቀምጠውታል። በሻቢያ የተገዛቸው ፍቅረኛቸው ሕይወታቸውን አስገብራቸዋለች። ታሪካቸውና ሰማቸው ግን ከመቃብር በላይ ሁሌም ገኖ ይኖራል።

የብ/ጄኔራል ሣምሶን ኃይሌ ታላቅ ትእግሥትና የጄኔራል ተስፋዬ ሃብተ ማርያም ያወቅሁሽ ናቅሁሽ እብሪት ልዩ ትኩረት ከተሰጣቸው የዚህ መጽሃፍ ደራሲ ነጥቦች አንዱ ነው። (ገጽ 240) በፓርቲ መዋቅር የበላይ የሆኑት ተስፋዬ በጦር አዛዥነታቸው የበላይ የሆኑትን ጄኔራል ሣምሶንን እንዴት ባንድ ቀውጢ የግዳጅ ሰዓት ላይ እንደተፈታተኟቸው በሰፊው ገልጸዋል።

ይህም ለጠሩ የዘመቻ ስኬት ምን ዓይነት ዳፋ እንደነበር ገልጸው፤ በሌላ ጎኑ ደግሞ እንደ ሜ/ጄኔራል ሁሴን አህመድና ሜ/ጄኔራል ረጋሣ ጅማ ዓይነት በሳል የጦር መሪዎች እንዲህ ያለ አለመግባባት ባለበት ስፍራ ላይ የተጨመቱትን ገንቢ ሚናዎች አካፍለውናል። በቁምነገር መሃል ፈገግ የሚያሰኙ ቀልዶችን ጣል ማድረግ የሚወዱትን የጄኔራል ሣምሶንን ስሜት በሚገባቸው ቋንቋ እየኮረኮሩ መረጋጋትን በቀውጧው ሰዓት ላይ ለማሰራን ያደርጉ የነበረው ጥረት የሚደነቅ ነበር።

የዚህ መጽሃፍ ደራሲ የዋሉባቸውን የጦር ሜዳና የሥራ አካባቢዎች ከራሳቸው ገጠመኝ አኳያ በመጻፋቸው ምክንያት ሁሉንም ጀግናና ሁኔታ በዝርዝር ማውሳት እንደማይቻላቸው ግልጽ ነው። እናም በዚህ አጋጣሚ የምናነሳሳቸው ሌሎች ብዙ ብዙ ጀግኖቻችንም በተለያዩ ጦር ግምባሮች እንደነበሩ ማስታወስ የግድ ይላል። የዚህ አስተያየት ጸሃፊ የጦር ሜዳ ጋዜጠኛ ሆኖ በዘመተበት ወቅት ያወቃቸውን አንዳንድ ጀግኖች ዛሬም በኩራት ያስታውሳቸዋል።

ሜ/ጄ. ረጋሣ ጅማ ባመራር ላይ፣ ተሰኔ 1970 ዓ.ም.

ሜጀር ጄኔራል ረጋሣ ጅማና ብርጋዴር ጄኔራል የማታ ምስክር ከብዙዎቹ ጀግና የጦር አዛዦች መካከል የሚመደቡና የዚህ ጽሁፍ አቅራቢ የሚያስታውሳቸው ናቸው። ጄኔራል ረጋሣ ጅማ አፈር ይቅለላቸውና (ያኔ ኮሎኔል) በ1970ዓ.ም. 501ኛ ግብረ ሃይልን ይዘው በትክል ድንጋይ በኩል ወደ ኤርትራ በዘመቱበት ጊዜ፣ የዚህ ጽሁፍ አቅራቢ የጋዜጠኞችን ቡድን እየመራ ይከተላቸው ነበር። እናም አንድ ቀን ጋሉጅን ለማጥቃት ባሰሳ መልክ ስንንቀሳቀስ፣ ገርገፍ የሚባለው ጅረት ላይ ስንደርስ፣ ጀብሃ መሸጎ ጠበቀን።

አጋጣሚ ሆኖ የጋዜጠኞቹ ቡድንና ጄኔራል ረጋሣ ከግምባር ቀደሙ አሳሽ ሃይል ጋር

ውስጡ ስለውብኛል። ወርቅ ላበደረ ጠጠር ሁኖ፣ እኚህ ጀግና በዘመነ ወያኔ/ኢ.ሐ.አደግ ሕይወታቸው በወህኒ ቤት አልፏለች።

ስለጄኔራል የማታ ምስክርም አብረዋቸው ከነበሩ የቅርብ ጓደኞቻቸውና፣ ኮሎኔል መንግሥቱ ካሉበት ከዚምባብዌ ሆነው በካሴት ካስደመጡት ንግግራቸው ብዙ

አብረን እየተንቀሳቀሰን ነበርና፤ ድንገተኛው የጠላት ጥቃት አላያችን ላይ ወደቀ። ያኔ ነበር እኚህ ቆራጥ የጦር መሪ በያዝዋት ከዘራ እየጠቆሙ “አንተ በዚያ... አንተ በዚህ ግባ...” እያሉ ጠሩን እያስተባበሩ ወደፊት ሰንጥቆ እንዲሄድ ቆራጥ አመራርን የሰጡ። ባጭር ጊዜ ውስጥ ድብልቅልቁ በወጣው ድንገቱ ውጊያ ውስጥ የወገን ጦር እየሰነጠቀ ገፍቶ ሄደ፣ ጠላትን መደመዱን ያጠፋውና ውጤት የጨበጠው በኒህ የቁርጥ ቀን ጀግና ነበር። በዚያ ድንገተኛ ወጊያ ጄኔራል ረጋሣ ሳይደናገጡ፣ ለአንዲት መተኪያ ለሌላት ሕይወታቸው ሳይሳሉ ፈት ለፊት ጠላትን ተጋፍጠው የኔን ብጤ ሲሸል ዘማች አይረሴ ምስል

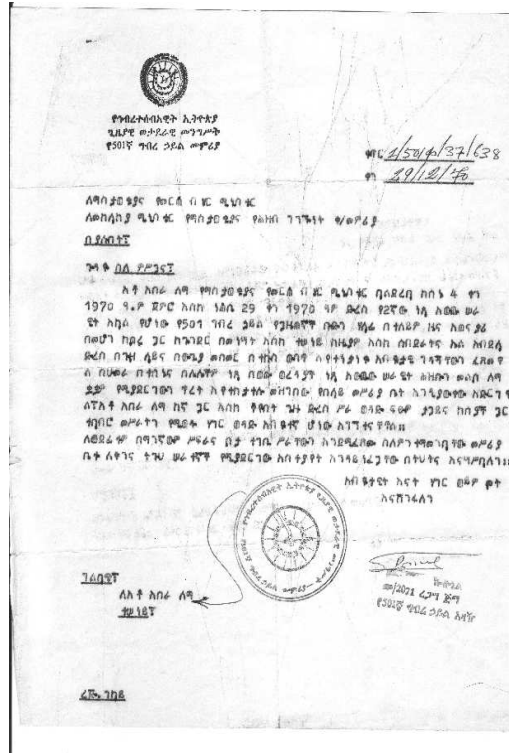

ዘጋቢው በጦር ግምባር የራዲዮ ጋዜጠኝነት ግዳጅ ላይ፣ ተሰኔ 1970 ዓ.ም.

ይሰማል። ሲፎክሩ “ኢጅሌ ባሌ...” ማለት ይቀናቸው የነበሩት ጄኔራል የግታ ምስክር ሽሬ የነበረው የወገን ጦር መሪ ነበሩ። ሻለቃ ማሞ በዚህ መጽሃፋቸው ላይ እንደተረኩት ሁሉ፣ የትግራይ የበላይ አስተዳዳሪና የጦሩ የበላይ አዛዥ የነበሩት መጋቢ ሃምሳ አለቃ ለገሠ አስፋው ከንፋስ ስልክ መኖሪያ ቤታቸው ተቀምጠው፣ የትግራይን ጦር በቀጭን ትእዛዝ (ወይም በሪፖርት ኮንትሮል ልበለው?) ይመሩ ስለነበር፣ እነ ጄኔራል የግታ ምስክር የሳት አራት ሊሆኑ ትለዋል። (ገጽ 350) ከነለገሠ ይሰጥ በነበረው የሚሊቲሪ ሳይንስ እውቀትን ባላወቀው ጀበደኛ አመራር የሽሬው ጦር ተፈታ። ወያኔ ከፍተኛውን የድል አክሊል ተቀዳጀ። ይህንን መራራ እውነት ባይናቸው አይተው በሕሊናቸው መቀበል ያቃቃቸው ቆራጡ ጀግና ጄኔራል የግታ እስከመጨረሻው ድረስ ቆርጦ ለመዋጋትና ለማለፍ ይወስናሉ። ወጊያውን በመን ከነበሩት የኢትዮጵያ መሪዎችና አርበኞች እንጂ በዘመናችን ከሚገኘው ትውልድ ጋር የሚደመሩ አይመስለኝም ነበር።” (ገጽ 356) ሲሉ እጅግ የላቀ አድናቆታቸውን ለኒህ ስመ ጥር የጦር ገበሬ ይገልጹላቸዋል።

ጸሃፊው የግንቦት 8 ቀን 1981 ዓ.ምቱ ኩዴታ ቁንጨ ስለነበሩት ስለ ሜጀር ጄኔራል መርአድ ንጉሤ ያላቸው በጎ አመለካከት፣ ዋንጫ ሞልቶ የሚፈሰ ነው። ለሜጀር ጄኔራል መርአድ ንጉሤ ልዩ አክብሮት፣ አድናቆትና አተያይ አላቸው። እንዲህ ሲሉም ይገልጹላቸዋል።

“ሜጀር ጄኔራል መርአድ ንጉሤ ለሃገርና ለሕዝብ ያላቸውን ፍቅር፣ ሃቀኝነታቸውን፣ ጠንካራ አቋማቸውን፣ ጥሩ አድማጭነታቸውን፣ ታጋሽነታቸውንና መካሪነታቸውን ሳይ ከመጽሃፍ ካነበብኩትና ባፈታሪክ ሲነገር ከምስማው በቀድሞ

በተለይም ይህንኑ ያልታደለ የግንቦት 8 መፈንቅለ መንግሥት ገና በጅምሩ ባጭር ያስቀሩትን ትኩሴን ጄኔራል አበራን ጸሓፊው እየኮነ፣ የሜጀር ጄኔራል መርአድ ንጉሤንና የትግል ጓዳቸውን የብ/ጄኔራል አምሃ ደስታን የመጨረሻ የሕልፈት ምስጥር ያወሰናል። ሁለቱ ምርጥ ጄኔራሎች ሁሉም ነገር ከተበላሸና እጨካኙ መንግሥቱ ኃይለ ማርያም እጅ መግባታቸው የማይቀር መሆኑን ሲረዱ በራሳቸው ላይ የወሰዱትን እርምጃ ይተርካሉ።

የልዩ ጥበቃ ብርጌድ አሳሽ ጦር ሁለቱ ጄኔራሎች ወደ ነበሩበት ቢሮ ሲደርሱ፣ ለየት ያለ ያሟሟት ሁኔታ ነበር ያስተዋለው። ሁለቱ ጀግኖች በኢትዮጵያ ባንዲራ እንደተጠቀሱ አራሳቸውን በራሳቸው አጥፍተው ነበር ያገኙባቸው።

በሌላ በኩል ደግሞ አሥመራ ላይ በነጄኔራል ደምሴ ቡልቶ ላይ የደረሰውን አስቃቂ ጭፍጨፋ እኚህ ጸሃፊ በሰላ ብእራቸው አሳምረው ገልጸውታል። በዘመቻ መምሪያው ገብሮ ላይ የሰራተኞች ይደርሳቸው የነበሩትን ትኩስ መረጃዎች ተገትተው ያን አስቃቂ የ102ኛ አየር ወለድ መቅሰፍት ተርከውታል። “ሠራዊቱ አዛዦቹንና ከፍተኛ መኮንኖቹን በአስቃቂ ሁኔታ ከገደለ በኋላ፤ አስከሬናቸውን በመኪና እየሳተተና አደባባይ ላይ እያነጠፈ፤ በመፈንጠዝ የአውራጃውን ባህሪ አሳይቷል።” (ገጽ 417) ሲሉ ተችተውታል። ብ/ጄኔራል ታደሰ ተሰማን እምስኪን ቤተሰቦቻቸው ፊት የረሸናቸው ያየር ወለዱ ጀብደኛ ምን ዓይነት ሕሊና እንደፈጠረበት ቆም ብሎ እራሱን ላንዲት ደቂቃ ጠይቆ ይሆን? ማለታችንም አይቀርም።

ባጠቃላይም አገሪቱ በግማሽ ምእተ ዓመት ውስጥ ካፈራቻቸው ታላላቅ የጦር ሰዎች መካከል በዚህ መፈንቅለ መንግሥት ጠስ 39 ጄኔራል መኮንኖች፤ አንድ ሪር አድሚራል፤ አርባ

ከኮሎኔል እስከ ሻለቃ ማእርግ ያሉ ከፍተኛ መኮንኖች፤ ስድሳ አራት ከዚያ በታች ያሉ መስመራዊ መኮንኖች ማለትም በድምሩ 140 መኮንኖች ጭዳ መሆናቸውን ደራሲው አስምረውታል።

የደርግ ነገር ሲያልቅ አያምር መሆኑን የሚተርኩልን እኒህ መኮንን፤ የኮሎኔል መንግሥቱን አሳፋሪ ፍርጠጣ፤ የለገሠ አስፋውን ዓይነት ያህያ ነጂ ገበሬ ተማሰሎ የመሰወር ሙከራ፤ የነአሥር አለቃ ግርማ አየለ (የደርግ አባል) ዓይነት የጦሩን ገንዘብ ይዞ ዓይነት ኩብላላ ሙከራና የመሳሰሉት ገጠመኞች ሁሉ በእውነታ ገጽታቸው ተሰለዋል። ሲሮጡ የታጠቁት ሲሮጡ ይፈታል ዓይነት የሆነው የደርግ ጣፋጭ የሥልጣን ጥማት ዘመን ተጀምሮ እስከ ጭርሱ በደምና በሃዘን እንደጨቀየ መፈጸሙን ሻለቃ ማሞ አድምቀው አሳይተዋል።

በኤርትራ የነበረው ያ በብዙ መቶ ሺ የሚቆጠር ጦር ተፈቶ ሲበተን፤ የደረሰው እልቂት ደሞ በውጊያ ላይ ካለቀው የላቀና የግፍ ግፍ ግፍ... በሻቢያ የተፈጸመበት እንደነበር ደራሲው በዚህ ሥራቸው ላይ እየነቀሱ አሳይተዋል። አንድ አብሪተኛ የሻቢያ ወታደር በምርኮኛው የወገን ወታደር ላይ እፊቱ ላይ ሲተፋበት፤ መደፈሩን ከሞት የቆጠረው ጀግና የሻቢያውን ወታደር የራሱን የጅ ሦምብ ነጥቆ በመወርወር ይገለውና ይበቀለዋል። ያንን ያስተዋለው ጠላት በምርኮኝነት የያዛቸውን ከአንድ ሺህ በላይ የወገን ጦር ባንድ ጉድጓድ ውስጥ ሰብሰቦ፤ አስቃቂ ጭፍጨፋ በማካሄድ ትውልድ ይቅር የማይለው ግፍ መፈጸሙን ደራሲው ገልጸዋል። ከዚህ ርሽና አምልጠዋል የተባሉትን ደግሞ የገቡበት ገብተው በመልቀም፤ ራቁታቸውን እያቆሙ ለከብት ጠባቂ እረኞች የኢላማ ተኩስ መለማመጃ እንደደረጉባቸው የዘመቻ መምሪያው አንጋፋ መኮንን ሻለቃ ማሞ በቁጭት ይገልጹታል። ድርጊቱ ከዓለም አቀፍ የምርኮኛ አያያዝ ሕግ ውጭ የተፈጸመ የጦር ወንጀለኝነት እንደሆነም አመልክተዋል። (ገጽ 473) እነ አይተ ኢሳይያስ አፈወርቂ የነጫሎሶቪችን፤ የነቻርለስ ቴይለርንና የነአልበሽርን ዓለም አቀፍ የዘር ማጥፋትና የጦር ወንጀል ችሎት የማይሳገኙበት አንዳችም ምክንያት እንደሌለ ማስተዋል የሚያዳግት አይመስልም።

ኤርትራ ውስጥ ከመደበኛ ጦርነቱ ውጭ ደም በጠማቸው የሻቢያና የጀብደኛ አውራጃዎች ከስብአዊ ርህራሄ ውጭ ያለቁት ምርኮኞች ታሪክ እጅግ የሚዘግገን ነው። የኢዲዩ ታጋይ የነበሩት ግደይ ባሕሪሹም “አሞራው” በተሰኘው መጽሐፋቸው ላይ የገለጹትን ያይን ምስክርነት ያነበበ ሁሉ፤ ያንን ትውልድ አስጠያቂ የሻቢያና የጀብደኛ የግፍ ግፍ በዘርዘር ማስተዋል ይችላል። በሣህል በረሃ ውስጥ የታገቱ ምርኮኛ ወታደሮች በቁማቸው እንደት የሞትን ሞት ባንድ ምሽግ ውስጥ ቁጭ ብለው እንደሚያስተናግዱት ደራሲው አሳምረው ገልጸውታል። መጀመሪያ ያለ ምግብና ውሃ የቀን ሃሩርና የሌሊት ቁር የሰውን ልጅ ለሳምንታት ብሎም ለውራት በቁሙ በልቶት ይጨርሰዋል። ይህም ሂደት አለው። ያልታደለው ምርኮኛ በእውኑ

እንደጨው እየሟሟ መሄዱ በየቀኑ ይቀጥላል። ቀጥሎም ነፍስ ሳትወጣ ጆፊ አሞራ እየመጣ ዐይንን አስቀድሞ መጓጎጥ ይጀምራል። እራሱን ካሞራው መከላከል የሚችለው በሞት አፋፍ ላይ የሚገኘው ምርኮኛ፣ በቁሙ እንዲህ እየተበላ ወደ መጨረሻው በድንኳት ይሸጋገራል። አጠገቡ ተኝቶ እለተ ሞቱን የሚጠባበቀው ሌላው ምርኮኛ ወገኑ ሁሉ፤ የሚች ዓዱን አስከሬን መቅበር ወይም ማግለል አቅቶት፣ ናላን የሚያዘረውን የተበላሽ አስከሬን ሽታ እየታጠነ እሱም ፈጣን የሞት ጥሪውን እያቃሰተ ይጠባበቃል። እናም በዚያች የኤርትራ ምድር ላይ የታየው ግፍ ተሰፍሮ ተሰፍሮ የማያልቅ ነውና ለተጨማሪ ትኳራ “አሞራው”ን አፈላልጎ ማንበቡ ከተራ ፕሮፓጋንዳ የራቀ ጥሩ ግንዛቤን ያስጨብጣል።

የዚህ መጣጥፍ አቅራቢም ያይን ምስክር የነበረበትን አንድ አስቃቂ የጅምላ ጭፍጨፋ ታሪክ ሁሌም ያስታውሳል። 501ኛው ግብረ ሃይል የጀብሃን ወንበደ እንደ ቅጠል አርገፎ በ1970 ዓ.ም ሀምሌ ወር ላይ ተሰነይን ሲቆጣጠር፣ የጠበቀን መርዶ ቀላል አልነበረም። አሊጊደርን እንደ ነገ አጥቅተን ልንይዝ ስንዘጋጅ፣ ሌሊቱን ጀብሃ ለሰባት ዓመታት ያህል አስሮ በረሃብና በከባድ ሥራ ያሰቃያቸው የነበሩትን 300 የወገን ጦር ምርኮኞችን እጅግ አረመኔያዊ በሆነ መንገድ፣ አስቃቂ ጭፍጨፋ ፈጽሞባቸው ነበር የፈረጠጠው። ሁለት በተአምር ከጅምላው ጭፍጨፋ ያመለጡ ወታደሮች ከአስራ አምስት ቀናት የረሃብ፣ የጥማትና የአንግልት የኤሊ ጉዞ በኋላ የወገን ጦር ወዳለበት ወደ ተሰነይ መጥተው (15 ኪ.ሜ. በአስራ አምስት ቀን!!!) ሊያረዱን የቻሉት። በሥፍራው ለነበርነው ጋዜጠኞችም ዝርዝር ሁኔታውን የገለጹልን እንዲህ እያሉ ነበር።

”ምሽቱን ከታገርንበት የቆርቆሮ መጋዘን ቤት መጡና፣ የወገኖቻችሁ ጦር ስለመጣ ልናስረክባችሁ ፈልገናልና ቶሎ ቶሎ ጓዛችሁን ሸክፋና በሰልፍ ውጡ አሉን። እውነት መስሎን እንደ ባልዲጃ አድርገን የምንጠቀምበትን የሰሌን አቁማዳችንን በየትከሻችን አንግባን፣ በአጋም እሾህ የታጠረውን ግቢ ልንወጣ ስንል አንድ ትእዛዝ ሰጡን። በረባሶ ጨማችሁን በሙሉ አውልቁና አስቀምጡ አሉን። ምክንያቱ ባይገባንም ወደ ወገኖቻችን የምንሄድ በመሆናችን ባይ እግር መቅረታችን ቅር ሳይለን አወለቅንና ወደ መሩን ተጓዝን። ከዚያም ባራቶሎ የተባለው ኢጣሊያናዊ ከበርቴ አሊጊደር ላይ ለጥጥ መስኖ ልማቱ ውሃ ለመሳብ ወዳስቆፈረው ሰፊና ጥልቅ ቦይ (ካናል) እንደተሰለፍን አስገቡን። ከዚያም በረድፍ አስገብተውን ሲጨርሱ፣ ከቦዩ አፋፍ ላይ ሆነው ከበቡንና በመትረየስ ከግራና ከቀኝ አጨዱን። ዋይታና እሪታው ላንዲት ቅጽበት ብቻ ነበር። በየወደቅንበት አንቀላፋን። በዚህ ብቻ አልበቃንም። ነፍሱ ያልወጣችውን እየመረመሩ በማጣሪያ ተኩስ አጠናቀቁን። አሁንም ደሞ አላበቁም። ቤንዚን አመጡና ከዳር እዳር በላያችን ላይ ካርከፈከፉ በኋላ እሳት ለቀውብን እየጩከሩና እየተሳሳቁ ጥለውን ሄዱ። ሁለታችን በወታደራዊ ስልት የሞትን መስለን እራሳችንን በመደበቅ፣ አንዳችን ቆስለን አንዳችን ምንም ጥይት ሳይነካን ነፍሳችንን ማትረፍ ችለናል። ነበር ያሉን።

በኮሎኔል ረጋሣ ጅማ ትእዛዝ፣ የጋዜጠኞቹ ቡድን (እኔ ከኢትዮጵያ ሬዲዮ፣ የመ/አለቃ አበራ ፋጡሌ ሺዲዮ ቀራጭ ከመከላከያ፣ ያሥር አለቃ እንግዳ ፎቶ ግራፍ አንሺ ከመከላከያ፣ በኋላ ግዳጅ ላይ እያለ በሄሊኮፕተር አደጋ የተሰዋ) ይህ አሳዛኝና የፈረ በትር ጭፍጨፋ ወደ ተፈጸመበት የመስኖው ጥልቅና ሰፊ ቦይ አንድ የመቶ ጦርና ሁለቱን በሕይወት የተረፉትን ምርኮኞች ይዘን ተጓዝን። ለማየትም ለመጠጋትም የሚዘገገንና የሚቀፍ አስቃቂ ትእይንት ነበር የጠበቀን። ምርኮኞቹ በእሳት ተንጨርጭረው አረው ከሰለው ዶግ አመድ ሆነው ነበር ያለፉት። ከጥይቱ ይልቅ እሳቱ ይበልጥ እንደጎዳቸው ከሚታየው ያካል እንቅስቃሴ ገጽታ ማስተዋል ይቻል ነበር። ሁላችንም የምናየውን ማመን ተሰኖን በአምባና በብሰጭት የውስጣችንን ሰሜት ለመግለጽ ታገልን። ግን ከቶም ከቶም ሊወጣልን አልቻለም። ዛሬም ድረስ ያ አስቃቂ ትእይንት እየተመላለሰ የሕሊናዬን ጓዳ ያንኳኳል።

ምርኮኞችን በንዲህ ዓይነት መንገድ ከሚያስተናግድ አረመኔ ጠላት ጋር ነበር ያ የወገን ጦር ከሠላሣ ዓመታት በላይ በኤርትራ በረሃ ውስጥ ሲቃጠል የኖረው። እንዳትምቲ ከሦስት ወራት በላይ የቃረምኳቸው የጦር ግምባር ትዝታዎቹ የኪስ ማስታወሻ ግዳጅን ፈጽሜ ልመለስ ጥቂት ቀናት ሲቀሩኝ፤ ባልታወቁ የጠላት ስርጎ ገብ ሰዎችና ዘዴ ተመንትፎብኛል። የሰረቀኝ ነፍሱን አይማረውና የጦርግምባር የየእለቱን ዝርዝር ሁኔታ እመዘግብበት የነበረኝ ማስታወሻ እንደጠፋ ቀርቷል። ለነገሩ እንኳን በሱ ያለፈልህ ነበር ያሉኝ ደጉና ርህራሄ የያዘው ኮሎኔል የኋላው ሜ/ጄኔራል ረጋሣ ጅማ። ይቺ የማጽናኛ ቃላቸው የዋዛ አልነበረችም። ከወታደራዊ የደህንነት ክፍሉ ያገኙት ጥቆማ በሕይወቱ የመጣ ጉዳይ ነበርና ነው። ወዳጅና ጠላት ባለየበትና አንዳንድም ተመሳሳሎው ባየለበት ሠዓትና ስፍራ ድንገት ስለባ መሆንም አለ። የሚዲያን ኃይልነት አንግቦ፤ በጦር ሜዳ ላይ መገዘጥ የልማት ዜናን እንደመሥራት የሚቀል አይደለም። አንድ የኮፕሬሽን ስህተት ተፈጽሞ ጉዳት በደረሰ ቁጥር፤ ጋዜጠኛውም “ለምን ይህ ውጊያ ውጤቱ የተበላሽ ሆነ?” ብሎ መጠየቁን አይተው፤ መላሹም ይህን ዜና ለበላይ በላይ ልኮ ሊያስጨልፈኝ ነው ብሎ መስጋቱን አይተው!... ተጠያቂው መላሽ የክፍለ ጦር፤ ያለያም የብርጌድ፤ ያለያም የሻለቃ፤ ያለያም የሻምበል፤ ያለያም የመቶ ጦር አዛዥ ሊሆን ይችላል። ከጥይት ባርቆ ነው ዓይነት የግድያ ሴራ በጊዜ ነቅተው ነፍሱን የታደጉትን ሜ/ጄኔራል ረጋሣ ጅማን ሁሉም ሳመስግናቸው እኖራለሁ። ላንድ ወር ያህል የሌሊት መኝታዬን አድራሻ ከብርጌድ ብርጌድ አየቀያየርኩ አይፋና ዚል ስር ተድብቆ መተኛት ከላቸው በምስጢር የተሰጠኝ አባታዊ መመሪያ ነበር። ተጠቀምኩበት። እናም አመለጥኩበት። አንድ ቀን ዝርዝሩን የማቀርብበትንም አጋጣሚ እናፍቃለሁ።

አሁን ወደ ዋናው ርዕስ ጉዳዩ ልመለስ። ከሻለቃ ማሞ ሥራ ጋር መልሼም ላጨባብጣችሁ። “እናም በ1982/1983 ዓ.ም. ከዚያ ሁሉ ርሸና፤ ስደትና እንክርት ተርፎ ወደ መሃል አገር የተመለሰው ሠራዊት የት ገባ? ምንስ ዓይነት አቀባበል ጠበቀው?” ብለን ደሞ ጓዳችንን መፈትሽ የግድ ይለናል። መተኪያ ለሌላት እናት አገር ብሄራዊ አንድነትና ልክልና ሲታገል ቆይቶ ባመራር እጠት ምክንያት ሽንፈትን ተቀብሎ ወደ መሃል አገር የተመለሰው ሠራዊት የሚቀበለውም የሚያስተናግደውም ወገን አልነበረውም። ይልቅስ በወያኔ/ኢሕአዴግ ሌላ አዲስ አጠራር ተነገቱለት “የደርግ ወታደር” በሚል ቅጽል ስም ተገፋ፤ ፊት ተነሳ፤ ተሰቃዩ። ከቤት ከንብረቱ ተፈናቅሎ እንደወጣ ቀረ። በወገኖቹ ፊት ተዋርዶ፤ በእናት አገሩ ምድር እምብርት ላይ ተቀመጠ፤ የላስቲክ ቤት ኑሮ እንኳን አጥጠበት ያላንዳች መጠለያ ክረምት ከበጋን አስተናገደ። የጀግናው ሚሊሽያ አሊ በርኪ አይነት ብርቅ ልጆች በእስር፤ በልመናና በሳዳና ተዳዳሪነት ብዙ ተሰቃይተዋል። ሻለቃ ማሞም በዚህ በሳል ሥራቸው ውስጥ ይህን ጉዳይ ሳሳ ባለ መልኩ ማመልከታቸው አልቀረም። ሆኖም ወያኔ/ኢሕአዴግ ነባሩን የኢትዮጵያን ሠራዊት አዲስ አበባ ጎዳና ላይ ለማኝ ስለማድረግ ብዙ ሊሉን የሚችሉበት ነጥብ ነበራቸው አንላለን። ይህም ለፕሮፓጋንዳ ጠቀሜታው ሳይሆን በኢልቦለድ ጠባዩ እውነትን ስለ እውነት መመስከር ግድ ስለሚል ነው። ኢልቦለድ አካፋን አካፋ፤ ደማን ደማ እንዲል ቀደም ሲል መግቢያው ላይ ያመለከትነው ለዚህ ስንል ነው። እናም ሻለቃ ካስተዋሉትና ከተገነዘቡት ልምዳቸው በመነሳት በዚህና በመሰል ነጥቦች ዙሪያ ቀጣይ ሥራቸውን ሳንናፍቅ አንቀርም።

አሁን መጣጥፊን ልቋጭ ነው። ሰቋጭ ደሞ የሻለቃ ማሞን የሥራቸውን ማጠንጠኛ አንድ ድንቅ ሃረግ እዋሳቸዋለሁ። “ጦርነትና የአእምሮ ቅርስ” ከሚለው ንኡስ ርዕስ ውስጥ የጠቀሳል።

“...በፍልሚያ አውድማ እየተዋጉና የሞትን ጠረን እያሸተቱ ማለፍ ለጊዜው ባይታወቅም፤ ካለፈ በኋላ ግን ስለ ጦርነት ባሰቡ ጊዜ ያ የሞት ጠረን ያ የአስከሬን ክርፋት በአፍና ባፍንጨ ይገባና መድረሻ ያሳጣል። ናላ ያዞራል... ያኔም ሕይወት ህልም ወይም ቅዠት ትሆንበታለች...” ሲሉ ሰቆቃውን ገልጸውታል። እኛም አሳቸውና አሳቸውን የመሳሰሉ የጦር ገበሬዎች በእንዲህ ዓይነት አስቃቂ ትዝታ ውስጥ ሕይወታቸው ተቀስፋ እንደምትቃትት ለመረዳት አያዳግተንም። ጽናቱን ከመመኘት በላይ ግን፤ ምን ማለት ይቻላል? ምንም! ምንም! “ኦሮማይ!...” ነው ያለው ጋሽ በዓሉ? አዎን አበቃ፤ አለቀ፤ ደቀቀ።

ablemma@gmail.com